

ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียน

The Strategy of Buddhist Tourism Model in Asean

โสทรินทร์ โชคคติวัฒน์^๑
Sotarindra Chokkatiwat

Received: February 15, 2020 Revised: April 28, 2021

Accepted: April 29, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียนมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการ ดังนี้คือ ๑. เพื่อศึกษาแนวคิดยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียน ๒. เพื่อวิเคราะห์ยุทธศาสตร์กับคำสอนการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียน ๓. เพื่อเสนอแผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียน มีระเบียบวิธีวิจัยได้แก่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบ Focus Group มีผลการศึกษาวิจัยผลการวิจัยพบว่า ยุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียน มี ๔ ด้านในการสืบค้นและวิเคราะห์ปัญหา วางแผน ดำเนินการ และติดตามประเมินผล วิธีการที่จะประสบผลสำเร็จได้นั้น ต้องเกิดจากหลักธรรม ศรัทธา จิตสำนึกของชาวพุทธศาสนิกชนที่จะช่วยกันส่งเสริม พัฒนาเศรษฐกิจ ช่วยเพิ่มรายได้ เพื่อลดปัญหาความยากจน ให้คนมีชีวิตจิตใจที่ดีปฏิบัติตามคำสอน และอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไว้ให้ครบทั้ง ๔ มิติ คือ ศาสนบุคคล ศาสน-ธรรม ศาสนวัตถุ และ ศาสนพิธี ได้องค์ความรู้ใหม่ ๗ มิติ คือ BSHMEMS =BALANCE MODEL ซึ่งสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับหลักธรรม อริยสัจ ๔ และ ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์, การท่องเที่ยว, วิถีพุทธ, อาเซียน

^๑ เอสเอ็มซี อินเตอร์เทรดดิ้ง คอลซัลติงแอนด์แทรเวล จำกัด 252/192 ถนนพหลโยธินซอย 32, แขวงจันทรเกษม, เขตจตุจักร, กรุงเทพฯ 10900 SMC Intertrading Consulting and Travel Co., Ltd. 252 /192 Phrahonyothin soi 32 Rd., Chankasem, Jatujak, Bangkok 10900, Thailand. Email: sotarintra@gmail.com

Abstract

From this research article, the researcher has studied the concept of strategy for promoting Buddhist tourism in ASEAN. To analyze strategies and teachings promoting Buddhist tourism in ASEAN and present a strategic model for promoting Buddhist tourism in ASEAN to create a new dimension to sustainable tourism development There are research methods including Is a Qualitative Research. The research found that Strategies that promote Buddhist tourism in ASEAN have 4 aspects in searching and analyzing problems, planning, implementing and monitoring the results. How to be successful must be trust in the principles of faith, consciousness. Give people a good life must follow the teachings, preserve culture and tradition to complete all 4 dimensions as Religious Persons, Religious Teaching, Artifacts and Ordinance. That it have get the 7 dimension in new knowledge from the research is BSHMEMS that consistent with the Four Noble Truths and the Threefold Wisdom is precepts , meditation and wisdom.

Keywords: Strategy, Tourism, Buddhist way, Asean

๑. บทนำ

สังคมโลกปัจจุบันการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นอย่างยิ่ง การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้อย่างมหาศาลให้แก่ประเทศไทย การท่องเที่ยวในประเทศไทยได้เติบโตขึ้นอย่างมากในทศวรรษที่ผ่านมา รายได้จากการท่องเที่ยวภายในประเทศได้เพิ่มขึ้นจาก ๑๘๗,๘๘๘ ล้านบาทใน พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็น ๓๘๐,๔๑๗ ล้านบาทใน พ.ศ. ๒๕๕๐ ธุรกิจด้านการท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะเติบโตมากขึ้น สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย-แปซิฟิก (พาต้า) เผยแพร่ข้อมูลล่าสุดเรื่องประเทศที่มีรายได้ด้านการท่องเที่ยวสูงที่สุด ๑๐ อันดับ ในปี ๒๕๕๖ ซึ่งประเทศไทยติดอยู่ที่อันดับ ๕ ด้วยรายได้ ๒๖.๖๘๐ ล้านดอลลาร์ (ประมาณ ๘.๓๑ แสนล้านบาท)^๒ ซึ่งกลุ่มอาเซียนท่องเที่ยวเป็น ๑ ใน ๗ สาขาอาเซียนที่จะเปิดเสรีในกลุ่มประเทศอาเซียน ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ประเทศไทย ถูกตั้งเป้าให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียน เพราะมี วิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชาวพุทธที่น่าสนใจ นักท่องเที่ยว

^๒ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เผยแพร่ข้อมูลกับ ASTV/ผู้จัดการออนไลน์ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๖ (<http://www.manager.co.th/Travel/ViewNews.aspx?NewsID=956000076593>).

จากทั่วโลกที่เดินทางเข้ามาเที่ยวแวะชมวัดวาอารามต่างๆทำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา^๓ และเสริมสร้างให้เกิดการส่งเสริมสินค้าใหม่ทางการท่องเที่ยว

การเรียนรู้การเข้าใจในประวัติของพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวพุทธในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาที่สัมพันธ์กับเสาหลักของอาเซียน ซึ่งเป็นหนึ่งในส่วนของเสาหลักที่ ๓ คือ^๔ ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community-ASCC) การเปิดเสรีสาขาการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยวจะได้เข้าถึงตลาดการให้บริการที่มีขนาดใหญ่มากขึ้นของอาเซียนที่มีพรมแดนติดกัน CLMV จะได้เข้าไปทำธุรกิจในประเทศคู่ค้าใกล้เคียงเพื่อเจรจาทางการค้าได้สะดวกและง่ายขึ้น อันจะนำมาซึ่งเงินตราและเม็ดเงินไหลเข้าสู่ระบบของประเทศเพิ่มมากขึ้น

ในพุทธศตวรรษที่ ๑๑ พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมากในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ทั้งแบบเถรวาท และมหายาน ได้รับเอาวัฒนธรรมของพวกขามอญมาเป็นของตนเองเกือบทั้งหมด รวมไปถึงด้านตัวอักษรภาษาวรรณกรรม วรรณคดี และพระพุทธศาสนา จึงได้เปลี่ยนการนับถือพระพุทธศาสนา มหายาน มาเป็นพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท พระเจ้าอนุรุธทรงแลกเปลี่ยนศาสนทูตกับศรีลังกา ทรงนำเอาพระไตรปิฎกฉบับสมบูรณ์มาจากศรีลังกา ๓ จบ และนำมาชำระสอบทานกับฉบับที่ได้จากเมืองสะเทิม กษัตริย์พระองค์ต่อมา ก็ได้เจริญรอยพระปฏิปทาในการทำบำรุงพระศาสนา เช่นเดียวกันกับพระองค์ ในสมัยที่เมืองพุกามรุ่งเรืองนั้น พระเจ้ากัณชิตกษัตริย์องค์ต่อมาของเมียนมาร์ จึงได้โปรดให้สร้างพระธาตุเจดีย์ชะเวดากองขึ้น เพื่อเป็นที่เคารพสักการะตามศรัทธาความเชื่อ ซึ่งต่อมาในสมัยของพระเจ้าอโนรธา มังข่อ ได้มาสร้างต่อที่คางไวจนเสร็จสมบูรณ์ พ.ศ. ๑๖๓๔ และทรงโปรดให้สร้างอาสน์มหาดียขึ้นด้วยอีกแห่ง ซึ่งจัดเป็นปูชนียพุทธศาสนสถานที่สวยงามแห่งหนึ่งในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

ปัจจุบันนี้ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ได้สร้างอัตลักษณ์ใหม่ให้ทั่วโลกได้เห็นว่าคุณได้พยายามก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการปฏิรูปการเมืองในระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่^๕ “การปฏิรูปการเมืองกับการเปิดประเทศของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์” มีการเติบโต การ

^๓ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยใช้วิกฤตบูมการท่องเที่ยววิถีพุทธพิมพ์คู่มือแหล่งปฏิบัติธรรมสำหรับแจกแก่นักท่องเที่ยว และบริษัททัวร์ในต่างประเทศ (ออนไลน์) แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/iBizchannel/ViewNews.aspx?NewsID=9520000035694>(๖ กันยายน ๒๕๕๗).

^๔ ประวัติพระพุทธศาสนาในประเทศไทย (ออนไลน์) แหล่งที่มา: <http://www.dhammathai.org/thailand/missionary/burma.php> (๖ กันยายน ๒๕๕๗).

^๕ ปฏิรูปการเมืองพม่ากับการเปิดประเทศ “สัญญาณเตรียมความพร้อมเข้าสู่ AEC” (ออนไลน์) แหล่งที่มา http://www.thaiworld.org/th/thailand_monitor/answer.php?question_id=1313 (๖ กันยายน ๒๕๕๗).

พัฒนา การปรับเปลี่ยนนโยบายทางเศรษฐกิจและการเงิน ทำให้กลายเป็นชุมทรัพย์แห่งใหม่ของนักลงทุนต่างชาติ ที่หันมาสนใจและแสวงหาโอกาสเข้ามาลงทุน เป็นสัญญาณการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) เพื่อดึงดูดให้นักลงทุนเข้ามาเปิดตลาด ในปี ค.ศ. ๒๐๑๕ การเปิดประเทศของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์เป็นการก้าวไปสู่การเป็นหนึ่งในกลุ่มผู้นำด้านการท่องเที่ยววิถีพุทธศาสนาของอาเซียนในอนาคต

ผู้วิจัยศึกษาวิจัยในหัวข้อเรื่อง : “ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียน” เพื่อค้นคว้าจากเอกสารต่างๆ จากตำราและการสัมภาษณ์เพื่อเก็บเป็นข้อมูลมาใช้ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธ ที่เน้นแผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวในพุทธศาสนสถานในอาเซียน ศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารและการจัดการแผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียนอย่างเหมาะสมอันจะนำไปสู่การเรียนรู้การเข้าใจในประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวพุทธในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่สัมพันธ์กับเสาหลักที่สามคือประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอในบทความนี้มี ๓ ข้อ คือ

๑. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสถานการณ์การท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียน
๒. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับนโยบายยุทธศาสตร์กับหลักคำสอน ปัญหาและอุปสรรคการท่องเที่ยววิถีพุทธในประเทศไทยกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์
๓. เพื่อเสนอแผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

๓. วิธีการดำเนินการวิจัย/รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบ Focus Group โดยการศึกษาค้นคว้าเนื้อหาจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการอื่นๆ มาวิเคราะห์ ซึ่งผู้วิจัยได้จัดลำดับขั้นตอนการดำเนินการวิจัย (Research Process) ดังต่อไปนี้

๓.๑ ศึกษาวิเคราะห์ เนื้อหาเกี่ยวกับ พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ แนวคิด ทฤษฎี และ เอกสารทุติยภูมิ (Secondary sources) “ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์” จากหนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๓.๒. ศึกษาการวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียน” เป็นขั้นตอนการบูรณาการที่ได้จากการนำผลการศึกษามาวิเคราะห์ตามแนวคิดและวิธีการรวบรวมผลการศึกษา และจัดผลการศึกษา นำมาเรียบเรียง เป็น “ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการ

ท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียน” ต่อจากนั้นเป็นการอภิปรายผลการวิจัย เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการศึกษาวิจัยขั้นต่อไป ความรู้ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้คำถามปลายเปิด โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์ และทำแบบสอบถามการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างในประเทศไทยกับกลุ่มตัวอย่างในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ได้แก่ ก) เจ้าอาวาสทั้งสองประเทศรวม ๑๐ ท่าน ข) เจ้าหน้าที่รัฐรวม ๖ คน ค) บริษัทหรือตัวแทนการท่องเที่ยว ๖ คน ง) นักท่องเที่ยว ๑๖ คน

๓.๓ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยจากขั้นตอนเพื่อร่าง “ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียน” นำมาดำเนินการจัดประชุมสนทนากลุ่มย่อย(Focus Group Discussion) ซึ่งผู้วิจัยได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่รัฐ บริษัทหรือตัวแทนการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล รวมทั้งหาข้อยุติในประเด็นที่ยังไม่ชัดเจน เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข จัดทำ “ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียน” เป็นยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธแบบบูรณาการกับคำสอนที่สมบูรณ์ต่อไป

หลังจากแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมเสวนาทางวิชาการ(Focus Group Discussion) สัมมนากลุ่มย่อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำเสนอร่าง “ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียน” เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณารับรองเห็นชอบ

๓.๔ การสรุปผลการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยที่ได้ นำมาสรุปผลการศึกษาวิจัยเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั้ง ๓ ข้อ ที่ได้ตั้งไว้ตามลำดับ และนำเสนอสรุปผลการวิจัย องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย และข้อเสนอแนะ ในรูปแบบ

BSHMEMS = TOURISM BALANCE MODEL. สรุปผลเป็นรูปแบบยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียน

๔. ผลการวิจัย

๔.๑ วิเคราะห์ยุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธกับหลักธรรมคำสอน

พระพุทธเจ้าทรงมองเห็นว่าในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างสรรค์สังคมให้เป็นสุขนั้น เราไม่จำเป็นต้องพึ่งปัจจัย ๔ หลังจากที่พระสิทธัตถะศึกษาความรู้จากสำนักต่าง ๆ ไม่ทรงพบหนทางที่จะดับทุกข์ได้ พระองค์จึงคิดที่จะศึกษาหาทางพ้นทุกข์ด้วยพระองค์เอง พระสิทธัตถะราชกุมารทรงเริ่มความเพียรทางจิต^๖ โดยทรงเจริญสมณภาวนาทำจิตให้เป็นสมาธิก่อนแล้วจึงเจริญวิปัสสนาภาวนาจนถึงตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าได้นั้น ก็ด้วยหลักธรรมที่มีชื่อว่า อริยสัจ ๔ ประการแล้ว^๗ ต่อจากนั้นจึงได้ทรงเทศนาสั่งสอนเวไนยสัตว์ให้รู้ยิ่งเห็นจริงตามที่พระองค์ได้ตรัสรู้

^๖ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๗๙/๓๐๓-๓๐๔

^๗ วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๗/๒๔

นั้น ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงธรรมชื่อ อัมมจักกัปปวัตตนสูตร^๘ แก่ ปัญจวัคคีย์ การแสดงธรรมครั้งนี้เรียกว่าปฐมเทศนา^๙ ผลของการแสดงปฐมเทศนาส่งผลให้โกณฑัญญะเกิดดวงตาเห็นธรรมและบวชเป็นพระภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนา ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ ปีถัดมาหลังจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้ขณะที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่พระเวฬุวัน เมืองราชคฤห์ พระสงฆ์สาวกของพระพุทธองค์ ที่ออกไปเผยแผ่พระธรรมยังที่ต่างๆ ได้กลับมาเฝ้าพระพุทธองค์อย่างพร้อมเพรียงกันโดยมิได้นัดหมายจำนวน ๑,๒๕๐ รูป พระพุทธเจ้าทรงเห็นเป็นโอกาสเหมาะ จึงทรงให้จัดประชุมพระสาวกขึ้นในวันนั้น และทรงแสดงธรรมที่เรียกว่า “โอวาทปาฏิโมกข์”^{๑๐} ซึ่งเป็นธรรมที่ถือว่าเป็นหลักการของพระพุทธศาสนา

สรุปธรรมะหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า คือสอนให้ละเว้นการทำความชั่ว ให้กระทำความดี และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส พระพุทธเจ้าทรงได้กำลังจากพระสงฆ์สาวกเผยแผ่พระศาสนาไปยังเมืองและแคว้นต่างๆ ทั้งแคว้นเล็กแคว้นใหญ่พระพุทธศาสนาเริ่มเป็นปึกแผ่นมั่นคง โดยมีบุคคลที่เป็นกำลังสำคัญ ๔ กลุ่ม ที่เรียกว่า พุทธบริษัท^{๑๑} คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา วัดในพระพุทธศาสนา เกิดขึ้นครั้งแรกตั้งแต่ปฐมโพธิกาล โดยการถวายอุทยานเวฬุวันของพระเจ้าพิมพิสาร ด้วยพระราชดำรัสว่า “หม่อมฉันขอถวายอุทยานเวฬุวันนั้นแด่ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขพระพุทธเจ้าข้า” พระพุทธองค์ทรงรับอารามแล้วทรงแสดงธรรมมีกถาให้พระเจ้าพิมพิสารสมาทานอาภายะรู้แจ้งต่อมาพระพุทธองค์ได้ทรงแสดงธรรมมีกถารับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาต อาราม”^{๑๒} ตั้งแต่นั้นมาจึงได้มีวัดเกิดขึ้นมาเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบัน

๕. องค์ความรู้จากการวิจัย

พุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียน

๕.๑ ด้านการสืบค้นและวิเคราะห์ปัญหา

^๘ ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๐๘๑/๕๙๒-๕๙๖, วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๒-๑๗/๒๐-๒๕, ข.ป. (ไทย) ๓๑/๓๐/๓๕๘

^๙ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕๕

^{๑๐} ที.ม. ๑๐/๕๔/๕๗, ข.ธ. ๒๕/๒๔/๒๙.

^{๑๑} อ.จตุกก ๒๑/๑๒๙/๑๗๘.

^{๑๒} วิ.ม. (ไทย) ๔/๕๙/๗๑-๗๒.

การท่องเที่ยวทางพุทธศาสนสถาน^{๑๓} หรือการท่องเที่ยววิถีพุทธ เป็นการศึกษา พระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม สรุปรการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการพัฒนา ด้านสติปัญญา ภูมิปัญญาในทางสร้างสรรค์ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ช่วยกันรักษา ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนไว้ ตามแบบวิถีชุมชนและเคารพในความเชื่อด้าน พิธีกรรมทางศาสนา^{๑๔}

๔.๒ ด้านการวางแผน

ในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียนนั้นกระบวนการเรียนรู้ ในการบริหาร การจัดการนั้นจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการ ว่าจะทำอย่างไร ให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น การวางแผนเป็นการเตรียมตัวเผชิญกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้าเพื่อให้ได้ผลตามที่กำหนดไว้ การวางแผนจำเป็นต้องคำนึงถึงนโยบาย เพื่อให้แผนงานที่กำหนดนั้น มีความสอดคล้องต้องกันในการ ดำเนินงาน มีความครอบคลุมทั้งระบบ ที่สำคัญต้องมีความสามัคคีในการวางแผนงานร่วมกันของ ทุกฝ่าย โดยในส่วนของการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียนนี้ มีผู้ที่เกี่ยวข้องอยู่ ๓ ฝ่าย คือ ฝ่าย ราชการ ฝ่ายคณะสงฆ์ และฝ่ายภาคประชาคม ภาครัฐ มีภาระหน้าที่ทางการตลาด และการ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในอาเซียน ในศาสนสถาน ในความเป็นวิถีพุทธ^{๑๕}

สรุปผลกระทบ ที่เกิดขึ้นจากส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธโดยตรง ดังนั้นทุกฝ่ายจึง ต้องเข้ามามีส่วนร่วมกันในการวางแผน โดยมีการจัดประชุมร่วมกันระหว่าง คณะสงฆ์ ภาครัฐ และภาคประชาชน ในการวางแผนเพื่อพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธ ให้เกิดมิติใหม่ใน วงการท่องเที่ยวที่น่าสนใจโดยมีการปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ เดินจงกรม สวดมนต์ เข้าร่วมในการ วิปัสสนากรรมฐานเพื่อจะได้นำไปเผยแพร่ให้นักท่องเที่ยวที่สนใจพากันมาปฏิบัติธรรม สร้างให้ การท่องเที่ยววิถีพุทธเกิดความยั่งยืน ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ร่วมกัน ไม่ใช้การนำเสนอเรื่องราวใน ลักษณะอหิปาฏิหาริย์^{๑๖} ซึ่งถือเป็นการท่องเที่ยวที่ผิดรูปแบบออกไป

๔.๓ ด้านการดำเนินกิจกรรม

ในการดำเนินกิจกรรม หรือดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงาน เป็นการลงพื้นที่ทำงานใน ภาคปฏิบัติ ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องมาจากการวางแผนซึ่งเป็นภาคทฤษฎี โดยปกติทั่วไป

สรุปการดำเนินงาน หรือการทำกิจกรรมทุกประเภทจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบ หรือทรัพยากรทางการจัดการเป็นปัจจัยนำเข้า ของทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งสิ่ง อำนวยความสะดวก เส้นทางคมนาคมที่เข้าถึงง่าย และสามารถติดต่อเชื่อมโยงระหว่างแหล่ง

^{๑๓} ภัทร์สุภา สีสานภาพรณ์, “การท่องเที่ยวเชิงพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีแหล่งวัฒนธรรม ในกรุงเทพมหานคร”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๒๕.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระศรีสุทิวาธิ์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสและเลขานุการ วัดอรุณราชวราราม.

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระศรีสุทิวาธิ์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสและเลขานุการ วัดอรุณราชวราราม.

^{๑๖} ที.สี.๙/๓๓๙/๒๗๓, ๐๓.๓๐/๕๐๐/๒๑๗, ๒๕.๓๑/๗๑๘/๖๑๖

ท่องเที่ยวกับบริเวณใกล้เคียงได้ด้วย ในส่วนของวัดและพระสงฆ์ ต้องมีกิจกรรมในการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธเป็น

กิจกรรมหลัก พัฒนาวัดให้สะอาด ร่มรื่น น่าอยู่ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย^{๑๗} เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว และพระสงฆ์ ต้องสามารถเชื่อมโยง รูปแบบการทำงาน จัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อการอนุรักษ์บำรุงพระพุทธศาสนาร่วมกันได้ การปฏิบัติหน้าที่ของมัคคุเทศก์ในการพานักท่องเที่ยวเยี่ยมชมศาสนสถาน ศาสนวัตถุภายในวัดนั้น ควรส่งเสริมให้เยาวชนในชุมชน ได้เข้าอบรมและเข้าร่วมกิจกรรมการเป็นเจ้าบ้านที่ดี และการเป็นมัคคุเทศก์น้อย ในการทำหน้าที่นำนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมศาสนสถาน ศาสนวัตถุภายในวัด โดยต้องพัฒนาศักยภาพของเยาวชนให้มีความรู้ทางศาสนา ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และฝึกพูด เล่าเรื่องราวร้อยเรียงกันให้น่าสนใจไม่ซ้ำท่องจำมาพูดเท่านั้น^{๑๘} และต้องสามารถสื่อถึงเรื่องราวความเป็นมาวิถีชีวิตของคนในชุมชนเป็นที่ตั้ง อาทิ การตักบาตรทางน้ำ ที่แสดงถึงวัฒนธรรมประจําถิ่นของชุมชนให้แก่ักท่องเที่ยวได้เข้าใจในเนื้อหาเรื่องราวความเป็นมาได้อย่างมีอาชีพ^{๑๙}

๔.๔ ด้านการติดตามประเมินผล

การติดตามประเมินผลเป็นการทำงานเกี่ยวกับการตรวจสอบและเปรียบเทียบผลการปฏิบัติกับมาตรฐานที่กำหนดขึ้น เพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงานโครงการสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เพียงใด

สรุปการติดตามประเมินผล ของการดำเนินงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธ มีประโยชน์ในการใช้เป็นสารสนเทศข้อมูลเพื่อวางแผนงานในคราวต่อไป ในการประเมินผลที่ถูกต้องนั้นจะมีองค์ประกอบหลักคือ การกำหนดวัตถุประสงค์และตัวชี้วัด^{๒๐} ที่ชัดเจนเพื่อสามารถประเมินคุณค่าของสิ่งที่จะประเมินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การประเมินผลปฏิบัติงานการวิจัยเป็นไปเพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาให้เป็นรูปธรรม^{๒๑} จึงควรมีการกำหนดรูปแบบการประเมินร่วมกัน ระหว่าง หน่วยงานภาครัฐ คณะสงฆ์ และคนในชุมชน โดยอาจทำเป็นได้รับความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากนักท่องเที่ยวโดยตรง

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระมหาไพโรจน์ ญาณกุลโล อาจารย์สอนพิเศษอภิธรรมโชติกะวิทยาลัยวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์.

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระศรีสุทิวาณี ผู้ช่วยเจ้าอาวาสและเลขานุการ วัดอรุณราชวราราม.

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระมหาไพโรจน์ ญาณกุลโล อาจารย์สอนพิเศษอภิธรรมโชติกะวิทยาลัยวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์.

^{๒๐} สัมภาษณ์ ดร.จิรวัตร โชคคตวัฒน์ กรรมการผู้จัดการบริษัทเอส เอ็ม ซี อินเตอร์เทรดดิ้ง คอนซัลติง แอนด์เทรดดิ้ง จำกัด, กรุงเทพมหานคร.

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระมหาหมิงกร สิทธิเมธี เลขานุการแผนกทัศนศึกษา วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.

จากการที่สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ได้สร้างอัตลักษณ์ใหม่ให้ทั่วโลก^{๒๒} ได้เห็นว่าการพยายามก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการปฏิรูปการเมืองในระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ ในด้านการท่องเที่ยววิถีพุทธ^{๒๓} เนื่องจากเห็นว่าหนทางเดียวที่จะทำให้ประเทศก้าวผ่านความล่าช้าต่างๆ ไปได้ คือ “การปฏิรูปการเมืองกับการเปิดประเทศของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์” โดยมีการเติบโต มีความพยายามปฏิรูปการเมืองและปรับเปลี่ยนนโยบายทางเศรษฐกิจและการเงิน^{๒๔} มีความเป็นเสรีภาพมากขึ้น ทำให้กลายเป็นจุดหมายแห่งใหม่ของนักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุน และกลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญสำหรับการส่งออกและนำเข้าสินค้าต่างๆ ที่จะเป็นตัวกำหนดทิศทางเศรษฐกิจ นั่นคือสัญญาณแห่งการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ที่จะช่วงชิงความได้เปรียบจากประเทศสมาชิกกลุ่มอาเซียน ในการดึงดูดให้นักลงทุนเข้ามาเปิดตลาดการแข่งขันทางการค้าเสรีในตลาดโลก การเปิดประเทศของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ให้ก้าวไปสู่การเป็นหนึ่งในกลุ่มผู้นำด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา^{๒๕} ของอาเซียนในอนาคต

เพื่อศึกษาแนวคิด (Conceptual Framework) ที่เกี่ยวกับ “รูปแบบยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียน” รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) โดยผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามลำดับดังนี้

๑. วิเคราะห์แนวคิดสถานการณ์ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในประเทศไทยกับประเทศพม่า

๒. วิเคราะห์นโยบายยุทธศาสตร์ ปัญหาและอุปสรรคการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในประเทศไทยกับประเทศพม่า

๓. วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม

๔. จัดเสนอแผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียน

ในความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) การส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในอาเซียน หรือการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพุทธศาสนาสถานได้กล่าวไว้ว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวในพุทธศาสนาสถานในอาเซียนเป็นการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาเป็นสิ่งสำคัญ^{๒๖} ชาวต่างชาติมาเที่ยวไทย จะไปเที่ยววัดที่มีชื่อเสียง เช่นวัดพระแก้ว วัดโพธิ์ วัดสระเกศ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จะมาเยี่ยมชมกันมาก ปัจจุบันพม่า และศรีลังกา ได้เข้ามามาก ต้องมีการบริหารจัดการจัดเรื่องนี้ใน พุทธศาสนาสถาน ซึ่งเป็นเส้นทางบุญ เป็นมิติสำคัญที่ชาวต่างชาติอยากมาสัมผัสเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณี วิถีความเป็นไทยพุทธ ฉะนั้นการ

^{๒๒} สัมภาษณ์ Monk Ashin SayKayda Therawadi Botahtaung pagpda Myanmar.

^{๒๓} สัมภาษณ์ U Tin Nyunt General Manager of Shwedagon Pagoda Myanmar.

^{๒๔} สัมภาษณ์ Tu Sai co-organizer of Tai Association of Initiatives Buddhist University.

^{๒๕} สัมภาษณ์ Monk Ashin Nandiya Teacher of Tipitaka Mahagandayone Monastery.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระศรีสุทิวาที่ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสและเลขานุการ วัดอรุณราชวราราม.

ส่งเสริมสนับสนุนจึงสำคัญ ต้องร่วมมือกับภาครัฐ ต้องมีนโยบายอย่างชัดเจนจริงจัง พุทธเถรวาทนั้นจะสืบทอดไม่ได้เลย เพราะมหายานมีการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์โลก สร้างแหล่งท่องเที่ยว มีการบริหารจัดการดีกว่ามาก นอกจากภาครัฐ ยังมีภาคประชาชน ต้องมาร่วมมือกันในทางปฏิบัติ เรื่องกฎหมายที่ต้องรับทราบ วัดอรุณถูกเสนอให้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก ภาคประชาชน จึงมีความสำคัญ ภาคของสงฆ์และ ภาครัฐ ควรให้การสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวในอาเซียนให้แพร่หลาย

ปัญหาด้านความปลอดภัย

การบริหารวัด ขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ของผู้บริหารที่แตกต่างหลากหลาย จึงทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวในโลกที่คนอยากมาเที่ยวมาก มิติด้านพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่น่าสนใจการท่องเที่ยวเราต้องผสมผสานกันในด้านประเพณีวัฒนธรรม และพุทธศาสนา ควรมีการสวดมนต์ข้ามชาติ ๔ ประเทศ เราเริ่มทำในไทยก่อน ไปพม่า ลาว ศรีลังกา สลับกัน เพื่อแก้ปัญหาด้วยพระพุทธศาสนา นิมนต์พระไปสวดเจริญสติภาวนา ภาครัฐต้องเข้ามามีส่วนร่วม ในสายธรรมยุติกายนั้นมาตั้งแต่รัชกาลที่ ๔ เฉลิมฉลองสามเณร ๑๐๐ รูป ที่แม่ละแมงได้จัดฉลองร่วมกัน เข้าทางแม่สอด นี่คือสิ่งที่ต้องสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาเชื่อมโยงกับอาเซียน ภาคเอกชนก็ต้องเข้มแข็งมากในไทย^{๒๗} การส่งเสริมการท่องเที่ยวในพุทธศาสนสถานในประเทศไทยนั้นถือเป็นเอกลักษณ์ เรามีอารยธรรมเก่าแก่ที่มาพร้อมกับพระพุทธศาสนา และพระพุทธศาสนาก็เป็นพื้นฐานทำให้เกิดเอกลักษณ์ มากมาย ประเพณีวัฒนธรรมในวันธรรมสวนะที่สำคัญต่างๆ การท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางจิตใจอย่างยิ่ง สามารถดึงดูดใจให้เข้าถึงพระธรรมคำสอน^{๒๘} ได้อีกด้วย ต้องให้ข้อมูลด้านศาสนวัตถุ เชื่อมโยงถึงศาสนธรรม คำสอนเพื่อให้ครบทั้งศาสนบุคคล ศาสนธรรม ศาสนวัตถุศาสนสถานและศาสนพิธีให้ครบทั้ง ๔ มิติ เช่น บารมี ๑๐ ชาติ ศาสนวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม หลักการหลักธรรม สร้างเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ๒๕๐๐ ปี ที่ดับขันธปรินิพพาน ศาสนบุคคลมาที่ศาสนธรรม มาที่ศาสนวัตถุ และศาสนพิธีเป็นพิธีกรรม เชื่อมโยงไปที่ศาสนธรรมธรรมและวินัยน้อมสู่ใจให้เกิดปัญญา ได้เจริญพุทธานุสติ โยงศาสนพิธี สู่ศาสนธรรม ศาสนธรรมคือแก่นของพระพุทธศาสนาโยงเรื่องที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ อริยสัจ ๔ เพื่อความพ้นทุกข์ ความดับทุกข์ เราเป็นเชิงวัฒนธรรมและประเพณี พุทธศาสนาแบบวัฒนธรรมประเพณี

การส่งเสริมด้านศาสนวัตถุ^{๒๙} ที่เชื่อมโยงกัน ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนิยคนไทย ยึดแน่นความเป็นมิตรไมตรี อุบิสัยคนไทยที่ซึมซับกันมา มีความเมตตาเอื้อเฟื่อง เช่นขอทานเราไม่รังเกียจ มีความเอื้อเฟื่องแบ่งปันกัน มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของกันในกลุ่มชน มาแต่ดั้งเดิม

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระมหามังกร สิทธิเมธี เลขานุการแผนกทัศนศึกษา วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระครูสิริวิหการการ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสระเกศราชวรมหาวิหาร.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระมหาไพโรจน์ ญาณกุสโล อาจารย์สอนพิเศษอภิธรรมโชติกะวิทยาลัยวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์.

๔.๕ วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

การวิเคราะห์รูปแบบยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในอาเซียน ระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่า ใช้วิธีการวิเคราะห์ “SWOT Analysis” เป็นการประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของรูปแบบยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในอาเซียน ระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่าเป็นอย่างไร

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ “SWOT Analysis” รูปแบบยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในอาเซียน ระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่า

SWOT Analysis

จุดแข็ง (Strengths)

๑. ประเทศไทยให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างมาก และให้ความสำคัญในการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยว ในหลายมิติ เพื่อจะได้ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ได้หลากหลายรูปแบบ ในการพัฒนาเพราะทำรายได้ให้ประเทศด้วยเม็ดเงินมหาศาล ได้ประกาศให้การท่องเที่ยวเป็นวาระแห่งชาติ คือวาระเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการทันที โดยนำเข้าไปในแผนพัฒนาและสังคมแห่งชาติในฉบับปัจจุบัน ๒๕๕๔-๒๕๕๘

๒. ประเทศไทยได้เปรียบในทางภูมิศาสตร์เป็นจุดศูนย์กลางของอาเซียน ส่งผลให้การเดินทางท่องเที่ยวไปยังประเทศภูมิภาค สะดวกใช้เวลาในการเดินทางน้อย และมีต้นทุนต่ำ

๓. ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการคมนาคมการเดินทางท่องเที่ยว ในอาเซียน เพราะมีความงดงาม ทางด้านสถาปัตยกรรม วัฒนาอาราม โบสถ์ วิหาร ฯลฯ ที่วิจิตรงดงาม โดยไม่ต้องลงทุนด้านพุทธศาสนสถาน เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีอยู่แล้วแทบทุกเมือง ไม่ต้องลงทุนไม่มีต้นทุนในการดำเนินการในการจัดทัวร์

๔. ด้วยวัฒนธรรมของไทย คนไทยมีจิตใจดี ไม่มีปัญหาการกีดกันด้านเชื้อชาติ ทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว นักลงทุนชาวต่างชาติเข้ามาในประเทศไทย

๕. มีการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งมีการร่วมมือในการส่งเสริมพัฒนารูปแบบในการท่องเที่ยวหลากหลายในชุมชน

๖. ประเทศไทยมีสถานที่ท่องเที่ยวมากมายทั้งงดงาม มีความสะดวกสบายในการเดินทางและมีความหลากหลายในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้เกิดขึ้นในชุมชน

๗. มีบริษัท มีสถาบัน องค์กร ให้การสนับสนุนผู้ประกอบการ เช่น สถาบันการเงิน ปล่อยให้กู้ยืม

๘. มีความสามารถในการจัดภูมิทัศน์ที่สวยงามให้นักท่องเที่ยวได้มาเยี่ยมชม เช่น ตลาดน้ำจำลอง

๙. มีบุคลากรชำนาญการในการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว เช่นมัคคุเทศก์ในแต่ละภาษา

จุดอ่อน (Weaknesses)

๑. ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเน้นการแข่งขันด้านราคา ไม่ให้ความสำคัญกับงานวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มคุณภาพและเพิ่มมูลค่าในการท่องเที่ยวในการจัดการท่องเที่ยว
๒. สถานที่ท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งได้กลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรม เพราะขาดการรักษาดูแล
๓. วัฒนาอาราม ยังขาดการบริหารการจัดการที่ดี ทำให้เกิดปัญหา ในเรื่องความปลอดภัย และความสะอาด
๔. ขาดการจัดทำโบว์ชัวร์ การใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์ ในการท่องเที่ยว และยังขาดองค์ความรู้ในการบรรยายให้ข้อมูลแก่ลูกค้า
๕. ขาดบุคคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านพระพุทธศาสนา ต้องมีการฝึกอบรมให้เกิดขบวนการเรียนรู้ด้วยตัวเอง
๖. ผู้ประกอบการขาดความรู้ในการบริหารจัดการ และความรู้ทางการเงิน
๗. ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆที่น่าสนใจในโปรแกรมการท่องเที่ยว ขาดองค์ความรู้ในการเป็นมัคคุเทศก์
๘. ขาดการสนับสนุนในการค้นคว้าวิจัย ทำให้ข้อมูลล้าสมัย ไม่มีความถูกต้องแม่นยำ
๙. ขาดผู้บริหารที่มีความรู้ ด้านเทคโนโลยี ขาดแรงงาน
๑๐. ขาดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ขาดการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว
๑๑. ผู้ประกอบการเคยชินกับการจัดการท่องเที่ยวแบบเดิมๆ ไม่มีวิสัยทัศน์ในการวิจัยและพัฒนาในการสร้างการท่องเที่ยวเส้นทางใหม่ๆ
๑๒. ประเทศไทยไม่มีขบวนการของการจัดทำโปรแกรมที่หลากหลาย

โอกาส (Opportunities)

๑. ภาครัฐ มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวและได้จัดการท่องเที่ยวเข้าไปเป็นวาระแห่งชาติ
๒. ภาคเอกชนตื่นตัวในการท่องเที่ยว รับรู้ในการแข่งขันด้านราคาที่ยพยายามจะปรับให้สูงขึ้นเพื่อความเหมาะสม
๓. ภาคประชาชนให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือการท่องเที่ยวแบบจิตอาสาเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่จะมีและควรปลูกจิตสำนึกฝึกมัคคุเทศก์น้อยมาช่วยในชุมชน ก่อให้เกิดรายได้ในชุมชน
๔. กรมทะเบียนธุรกิจนำเที่ยว มีการจัดตั้งหลักประกันเพิ่มขึ้น เพื่อความปลอดภัยในการเดินทาง เมื่อเกิดความเสียหายก็จะมีค่าชดเชย
๕. ประเทศไทยเป็นประเทศที่เป็นเจ้าบ้านที่ดี มีอัยาศัยไมตรี ฉายาสยามเมืองยิ้ม ยังคงปรากฏอยู่
๖. ภาคเอกชนมีการรวมตัวกัน ช่วยเหลือท่องเที่ยวที่มีปัญหาในการเดินทาง

อุปสรรค (Threats)

๑. การเพิ่มขึ้นของบริษัททัวร์ที่มีมาก ก่อให้เกิดการแข่งขันด้านการตลาด ด้านราคา

๒.ภายใต้ระเบียบการค้าโลก โดยเฉพาะภายใต้ กติกาการค้าโลก (WTO) การแข่งขันในตลาดโลก จะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีสมาชิกใหม่ เช่น ประเทศจีน ซึ่งมีกำลังประชากรกว่า ๑.๓ พันล้านบาท การเข้าเป็นสมาชิกของ WTO ทำให้จีนต้องลดข้อจำกัดด้านการลงทุนจากต่างประเทศลง ส่งผลให้จีนกลายเป็นแหล่งดึงดูดการลงทุนอันมหาศาล เข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการในยุคดิจิทัล

๓. กระแสความตื่นตัวทางด้านสิทธิของผู้ประกอบการ อาจจะเป็นผลให้ รัฐบาลออกกฎหมายหรือมาตรการคุ้มครองต่างๆ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความ เข้มงวดต่อระบบควบคุมคุณภาพและมาตรฐาน ในการท่องเที่ยวมากขึ้นกว่าเดิม

๔. แนวโน้มของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต ต้องการไกด์ที่มีความรู้ มีคุณภาพมีความสามารถมากขึ้น สามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนไกด์ได้

๕. โครงสร้างภาษีการท่องเที่ยว VAT มีการปรับลดหย่อนภาษี ทำให้คนไทยมีความสามารถในการแข่งขันในตลาดในประเทศและต่างประเทศ

ผลการวิเคราะห์ภาพรวม “SWOT ANALYSIS” รูปแบบยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในประเทศไทยกับประเทศพม่า

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยนำเอาผลการวิเคราะห์ SWOT ANALYSIS ไปจัดทำยุทธศาสตร์เรียกว่า การจัดทำ TOWS MATRIX การนำจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของรูปแบบยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในประเทศไทยกับประเทศพม่า ที่ได้จากการสัมภาษณ์วิเคราะห์ และสังเคราะห์ สามารถนำมาจัดทำแผนยุทธศาสตร์ดังนี้

๑. การใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุก ใช้จุดแข็งเป็นโอกาส (SO) คือ ๑) ยุทธศาสตร์ การรวมกลุ่มผู้ประกอบการผลิตโปรแกรมที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธที่หลากหลาย ๒) ยุทธศาสตร์ การเชิญชวนผู้ประกอบการร่วมทุน Join Venture ในบ้านเราที่ได้เปรียบทางภูมิศาสตร์

๒. การใช้ยุทธศาสตร์เชิงแก้ไข ใช้จุดอ่อนเป็นโอกาส (WO) คือ ๑) ยุทธศาสตร์พัฒนาบุคลากรและทักษะให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการท่องเที่ยว ๒) ยุทธศาสตร์พัฒนากระบวนการบริหารจัดการของผู้ประกอบการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน

๓. การใช้ยุทธศาสตร์เชิงป้องกัน ใช้จุดแข็งลดอุปสรรค (ST) คือ ๑) ยุทธศาสตร์ส่งเสริมโดยภาครัฐในการจัดทำระบบมาตรฐานบริหารคุณภาพ เพื่อป้องกันมาตรการกีดกันที่ไม่ใช่ภาษี ๒) ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาให้ตรงตามการขยายตัวของการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่หลากหลายเหมาะสมกับสถานการณ์

๔. การใช้ยุทธศาสตร์เชิงรับ ใช้จุดอ่อนหลีกเลี่ยงเป็นโอกาส (WT) คือ ๑) ยุทธศาสตร์ส่งเสริมการใช้ บริการด้านการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ หลายภาษา ที่พัก รถบัส ๒) ยุทธศาสตร์ การพัฒนาวิจัย ภายใต้การแข่งขันรูปแบบยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในประเทศไทยกับประเทศพม่าจัดเสนอแผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในประเทศไทยกับประเทศพม่า

การส่งเสริมการท่องเที่ยวในพุทธศาสนาสถานไว้ว่า^{๓๐} ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวในไทย พม่าพระ อายุ 18 ปีเก่งมาก พระสงฆ์เราเก่งๆ แต่พระสงฆ์ของพม่าท่านไม่เคร่งมากเหมือนพระไทย แต่ญาติโยมเค้าเข้มแข็งมาก พระพม่าที่สอนปฏิบัติธรรม ชยาดอ พม่า เป็นยุทธศาสตร์ เชื่อมโยงทางพระพุทธศาสนา ที่มีการเชื่อมโยงที่ลึกซึ้งมาก สร้างโบสถ์ สิมอีสานที่วัดสว่างหัวนาคำ ใช้ไม้ตะเคียนสองต้นใหญ่ เราไม่เอาวิธีชีวิตเราไปทำเพราะสู้เค้าไม่ได้เอามาเป็นตัวตั้งและเชื่อมโยงให้เกิดกิจกรรม โครงการที่ไม่เกิดประโยชน์โดยตรงกับเค้าจะไม่ค่อยเกิด เชื่อมความสัมพันธ์ระดับโลกซึ่งมจร. เก่งที่สุด งานเทศา แอนด์ ทอล์ค สร้างความเข้มแข็งเชื่อมโยงให้เกิดมิติเชื่อมโยงมิติทางพุทธจะดีกว่ามาก

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธในพุทธศาสนาสถานในอาเซียนว่า^{๓๑} ยุทธศาสตร์เราหลากหลายแต่พม่าเคร่งครัดกว่าเราแต่เรามีความหลากหลายมากกว่าไทยไปพม่า พม่าไปไทย เชื่อมโยงกัน พม่ามาเยอะมาทำบุญ มีการเทศน์มหาชาติอยู่เราให้เข้าร่วมเค้าจะยินดีมากที่จะได้เข้ามาทำบุญ คิดว่าน่าจะเซ็น MOU สร้างวัฒนธรรมที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้มีมาตรฐานเป็นเอกลักษณ์ของในอาเซียน One Vision One Community One Identity^{๓๒} ได้ให้ความคิดเห็นในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพุทธศาสนาสถานในประเทศไทยว่า กลยุทธ์เราต้องปรับ เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย ต้องเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกันพม่ามีความศรัทธา ถอดรองเท้าเดินเข้าวัด ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ด้านศาสนธรรมคำสอน ศาสนวัตถุ สิ่งเคารพบูชา กับศาสนธรรม และศาสนบุคคล พระสงฆ์ทั้งหลาย ถ้ามุ่งหวังแต่เหตุปัจจัยมากเกินไปต้องให้เกิดศรัทธา เกิดหลักคิดหลักธรรมเดิมที่มีอยู่^{๓๓} เราต้องรักษาไว้ มิฉะนั้นจะเป็นเรื่องการค้าพาณิชย์ไป สรุปการวิจัยในประเทศไทยและพม่า ด้านท่องเที่ยวเชิงพุทธให้ครบทั้ง ๔ มิติ คือ ๑. ศาสนบุคคล คือ พระภิกษุ สามเณร แม่ชี ๒. ศาสนธรรม คือ หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พุทธพจน์ เนติปกรณ์ คติธรรม พุทธภาษิต คำสอน คำคม ภาษาบาลี ที่เป็นแก่น ของพระพุทธศาสนา ยาวนานมากกว่า ๒๖๐๐ปี๓. ศาสนวัตถุ หรือ ศาสนสถาน ได้แก่ วัด โบสถ์ วิหาร เจดีย์ พระพุทธรูป พุทธศาสนา คัมภีร์ ภาพ จิตรกรรมฝาผนัง ๔. ศาสนพิธี ด้านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี องค์ประกอบของพระพุทธศาสนา ๔ มิติ จะบริหารจัดการอย่างไร

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระศรีสุทิวาธิ์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสและเลขานุการ วัดอรุณราชวราราม.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระมัทธกร สิทธิเมธี เลขานุการแผนกาศศึกษาวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม.

^{๓๒} สัมภาษณ์ พระครูสิริวิหารการ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสระเกศราชวรมหาวิหาร.

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระมหาไพโรจน์ ญาณกุลโล อาจารย์สอนพิเศษอภิธรรมโศติกะวิทยาลัยวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์.

สรุป ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวในอาเซียนระหว่างไทยและสาธารณรัฐสหภาพเมียนมาร์ มี ๗ มิติ ดังนี้

๑. มิติด้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธให้มีการเติบโตที่สมดุลและยั่งยืน (Balance & Sustainable) ๒. มิติส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านพัฒนาสินค้าและบริการการท่องเที่ยวเชิงพุทธให้มีคุณภาพและปลอดภัย (Safety) ๓. มิติการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดความสุขในการดำรงชีวิต (Happiness) ๔. มิติการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธกับการพัฒนาจิตใจ (Mindfulness) ๕. มิติการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธกับสิ่งแวดล้อม (Environment) ๖. มิติการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธกับการบริหารจัดการ (Management) ๗. มิติการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธกับความมั่นคงของพระพุทธศาสนา (Stability) มีการประเมินผลกลยุทธ์ KPI องค์ความรู้ใหม่ คือ BSHMEMS = TOURISM BALANCE MODEL.

บรรณานุกรม

คัมภีร์พระไตรปิฎกและหนังสือภาษาไทย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข้อมูลจากสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งภูมิภาคเอเชีย –แปซิฟิก(พาด้า).การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เปิดเผยตัวเลขกับ ASTV/ผู้จัดการออนไลน์ ๒๔. มิถุนายน ๒๕๕๖ (<http://www.manager.co.th/Travel/ViewNews.aspx?NewsID=956000076593>).

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยใช้วิกฤตบูมการท่องเที่ยววิถีพุทธพิมพ์คู่มือแหล่งปฏิบัติธรรมสำหรับแจกแก่นักท่องเที่ยว และบริษัททัวร์ในต่างประเทศ (ออนไลน์) แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/iBizchannel/ViewNews.aspx?NewsID=9520000035694> (๖ กันยายน ๒๕๕๗).

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ใช้วิกฤตบูมการท่องเที่ยววิถีพุทธพิมพ์คู่มือแหล่งปฏิบัติธรรมสำหรับแจกแก่นักท่องเที่ยว และบริษัททัวร์ในประเทศและต่างประเทศ(ออนไลน์) แหล่งที่มา:

<http://www.manager.co.th/iBizchannel/ViewNews.aspx?NewsID=958250000035694> ๖ กันยายน ๒๕๕๗.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, คือถิ่นฐาน คือบ้านเรา อบต.กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (กรุงเทพมหานคร : แปลน โมติฟ, ๒๕๕๓). หน้า ๒.

ประวัติพระพุทธศาสนาในประเทศไทยมา (ออนไลน์) แหล่งที่มา: <http://www.dhammathai.org/thailand/missionary/burma.php> (๖ กันยายน ๒๕๕๗).

